

List za koristi delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 587 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku. Ako je številka tedaj davna s prihodnjimi številki našega lista poteče naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 66. Chicago, Ill., 15. decembra (December), 1908. Leto (Vol.) III

Korajžo, fantjel!

Vse kaže, da naše besede v "Proletarcu" le niso bilo zastoj. Odzvalo se je nekaj zavednih tovarišev naših in opetovano so preprečili nevarnost, da prenehamo s "Proletarcem."

To pomeni za nas, da so nas eni razumeli in so storili svojo dolžnost takoj.

Stem je zopet bojazen: — da bo delniška družba prenehala s "Proletarcem", — v kraju; seveda če bodo vsi tovariši in sodruzi vršili svojo dolžnost tudi v naprej.

To so namreč pogoji, na ktere družba pred vsem računa. Čim več dela bo storjenega za "Proletarca" od znanaj, temvečja vstrajnost mu bo zagotovljena.

Izdajatelji "Proletarca" imajo pred seboj lepe načrte za povzdigo slovenske delavske literature v Ameriki. Ker so pa vsi načrti in razvoj odvisni od ekzistencije lista, je torej umerno, da nam je sedaj vedvsem zato, da se postavi "Proletarca" na absolutno neomajana tla.

V prospektu imamo: nabaviti si zalogo vsakovrstnih poučnih knjig kakor: pripovedovalne, historične, gospodarske, politične, pravne, fiziološke; o geologiji, o fiziki, astronomiji itd.

Dosedaj nam je nedostajalo vsega. V tiskarni imamo 500 iztisov Jungla, ki se da takoj vezati, ko bo dotiskan. JUNGLE bo knjiga, kjer bo lahko vsak delavec našel fotografijo lastne izkušnje; ta roman je eden največjih in najzanimivejših na knjižnem trgu celega sveta. Ta knjiga bi se sicer nikdar ne tiskala v slovenskem prevodu, ko bi za nje prevod ne odkrbel od avtorja tozadevnega oskrbenja družba, ki izdaja "Proletarca". Se mnogo drugih, važnih stvari je, ki jih naš delavski narod neobhodno potrebuje in ki bi jih vsak lahko dobil pri upravnistvu za nizko ceno.

Treba bi bilo izdati lastni kolektar, razna navodila, kdaj in kje se rabijo tuje besede, o pomenu naše soe. organizacije, o pomenu angleškega jezika itd. a vse to moramo imeti za sedaj še na pa papirju do kler se ne restaurira "Proletarca".

"Proletarec" je vedno prvi pogoj do vsega drugega; je lokomotiva dolgovrstnemu vlaku, ki je obložen z raznimi potrebami in zahtevami, ki so v zvezi z našo borbo. Treba je torej preskrbeti, da bo lokomotiva dobro zakurjena, da bo dovolj pare, da se bo vrtilo kolesje in da bo šlo... Izdatelji so naredili gotovo vse najbolje, da bi spravili lokomotive v gibanje, da ne zarjavi, nezastane.

Razdelilo se je vse delo, tako da niti stalnega urednika ni — strojevodje; delo se je razdelilo med pet članov družbe, ki opravljajo vse, samo da se zmanjša izdatke.

Sploh, kar se je moglo od strani družbe storiti v rešitev lista, se je storilo. Pri nas je torej korajža!

Kaj pa pri vas, tovariši! "Slovenec" so trdni ljudje, tako je pisal pred kratkem neki žingo list, — "vajeni so trdega dela, zaslužijo nove, da grade cerkve, "narodne dome", vzdržujejo društva in podpirajo razne obrti."

Vse to je pribita resnica. Ampak če slovenski delavci podpirajo in vzdržujejo vse to, — bi navsezadnje ne bila sramota, če bi ne mogli vzdržavati en delavski list, ki se bori za njih interese?

To bi ne bila le sramota za cel slovenski delavski narod v Ameriki, ampak naravnost škandal!

Nič več odlašati na jutri korajžo, fantjel!

Kdor torej še ni storil svoje dolžnosti in poslal listu celoletne naročnine, naj to takoj stori in "Proletarca" obstanek bo zagotovljen. Prijatelji, tovariši!

Čas bo prišel, ko bo "Proletarec" zopet edini slovenski list v Ameriki, ko ne bosta naša in brez

obzirno povedal resnico; mogoče boš Ti, ki si danes obnovil naročnino ali poslal novega bojovnika eden tistih, ki ga boš potreboval — in glej, kako opravičenega se boš tedaj čutil s polnim zadoščenjem in ponosom, da si svoj čas storil svojo dolžnost in podprl dobro stvar...

Zato pa: kar danes lahko storiš v pomoč dobri stvari, ne odlašaj na jutri...

Delo, kakor smo rekli, je razdeljeno; naj to naši agitatorji upoštevajo in delo znami dele.

Eden iz med petih pri listu "P."

Od blizo in daleč

— Castro, znani predsednik in tiran južno ameriške republike Venezuela, ki je oropal in okradel vprav po "hoštaplersko" svoje podložnike, je v španskem mestu Santander odločno protestiral, da je za vedno svojo domovinu obrnil hrbet. Mi pa malo zaupamo trditvi Castra, če damo na kritično rešeto njegovo klavirsko življenje v Venezueli.

Castro danes sam priznava, da ni šel v Evropo iskat zdravilja, kot se prvotno poročali časniki. Castro pravi, da je šel radi tega v Evropo, da utrdi diplomatske vezi med Venezuelo in evropskimi državami, kar upa dovršiti mesecem februarjem.

Le počakajmo še malo, da vidimo, kaj se vse do takrat završi.

Mogoče je, da so Castru postala tla prevročna v njegovi domovini, in da hoče zdaj v miru živjeti svoj plen v inozemstvu? Sredstva za to ima; časom svojega predsedovanja je po časniških poročilih pobasal 60 milijonov dolarjev v svojo bisago. Morda so ta časniška poročila pretirana? Recimo, da ima le toliko frankov, dasiravno je zadnja leta roparsko obrt zvrševal kar na debelo. Konfisciral (okradel) je premoženje evropskih podjetniških družb, pri oddaji koncesij je pa zopet jemal krasna "darila" v podobi bankoveev in vrednostnih papirjev. Te tatvine in ropi bodo morda povzročili, da se Castro ne vrne več v svojo domovino. Moral bi dati račun, kam je dal denar, ktere ga je zaplenil v imenu vlade. Tega pa Castro storiti ne more, za to bo najbrž ostal v inozemstvu in se smejal tepeem, ki so mu dovolili, da je svoj plen odnesel v varno zavetje.

— Pred kratkem je nemški državni kancelar Buelow priporočal nemškemu narodu naj hrani, ker vlada potrebuje denar za vojaštvo in mornarico, za kar mora povisati davke. Zdaj se pa mora človek smejeti, če čita nemške časnike, ki so prišli iz starega kraja. Od vseh strani mu dajejo dobro nasvete. Nekteri ga spominjajo, da je podedoval pred nekaj leti 4 milijone mark. Komaj je knežji "šparnajster" dobil to dedščino, že je blizo Rima kupil vilo Malta za dva milijona mark. Drugi zopet poročajo, kako zgovorni Viljem št. 2 uči hraniti častnike! Nemški cesar prireja pojedine v častniški kazini, ali se pa naznani gostom pri kakem svoje ministru. Tako cesarsko žrtje (pojedina) stane mnogo noveev. Seve se nemškemu cesarskemu bedaku, ki je na pol Nero in na pol Caligula, še ne sanja, s kako visokimi svotami morajo častniki in uradniki plačevati njegovo navzočnost.

Grofica Eppinghoven je v svoji knjigi, ki je prepovedana v Nemčiji, povedala, da se je nemški car svojim prijateljem, ki so ga po dva ali tri dni zabavali s lovom in žetjem, ki je stalo 60 tisoč mark, zahvalil z besedami: "Bilo je prijetno in navadno."

Zdaj pa časnik "Tribune" poroča, da bo nemški cesar skoro prišel ob pamet. Mi pa pravimo, da človek, ki tako živi in gospodari kot Viljem št. 2, še ni bil nikdar pri zdravi pameti, da je vse življenje navaden norec.

In taki bedaki naj bi priporočali drugim hraniti??

— Dne 10. decembra t. l. so obsili v Rusiji 17 revolucionarjev in 37 so jih pa obsodili na smrt. S tem je car Nikolaj dosegel nov rekord. Dopisovalec "Rusa" poroča o zvršitvi o eni teh obsodb.

Ko je obešenec že visel, se je vrgla vrvice. Rabelj je takoj skočil obešenca na vrat in ga tlašal z nogami toliko časa k tlom, da je bil mrtev. Usmrtil ga je kot podgano! Fej!!

— Revolucija na otoku Haiti je končala in ni rodila nič novega. Taki dogodki so v zamorski republiki na dnevnem redu. Tam je že v navadi, da lump lumpa zapodi. Nord Aleksis, ki je tudi postal po milosti revolucije predsednik, zapodil je Boisrand-Camala, zdaj lahko premišljnje kako opotočna je sreča na tem grešnem svetu.

Noben predsednik na otoku Haiti si ne domišlja, da bo toliko časa v uradu, da postavno poteče njegova doba. Ti predsedniki pričnejo s silo in s silo končajo. Od dvajset predsednikov, ktere je imela do zdaj ta "republika", so ustrelili dva, otrovali dva, eden je zvršil samomor, zapodili so jih devet, dva sta se morala zahvaliti, pa sta smela ostati v državi in Hyppolyte je umrl za časa svoje uradne dobe najbrž za otravanjem. Najdlje časa je "vladal" Sam, zamorec črn kot "biks", ki je moril svoje nasprotnike tako točno in marljivo, da je bilo treba precej časa, da je število zarotnikov tako naraslo, da so tudi njegova poslali rakom zvižgat in žabam gost. Ubežal je v Pariz, s sabo je pa nesel rejeno mošnjo denarja.

Aleksij Nord, ktere ga so upravljal spodili, je storil neumnost, da je odstavil generala Simona, ki je bil 19 let vojaški povelnik okraja Les Cayes. Komaj je bil Simon odstavljen, je Simon takoj uvidel, da je Nord krut tiran in je prišel takoj zmagonosno revoluciji.

Zdaj se igra prične z nova, ki bo tako končala kot vse igre do sedaj. Haitijsko ljudstvo bo pa še redilo razne roparje in za nje prehalo svojo srčno kri. Ljudem, ki imajo ču, pa ne vidijo, ušesa, pa ne slišijo, se ne more pomagati!

— Do danes smo mislili in verjeli, da je starega Horaza prištevati klasičkom. Ali zdaj se pa dokazuje, da ta človek ni bil nič drugega kot navaden boljši vinski agent. Naslednja brzovavka prihaja iz Bostona.

"Znani talijanski zgodovinopisec Guglielmo Ferrero je večeraj zvečer govoril v Lowell institutu o starem rimskem pesniku Horazu. Trdil je, da ni pisal svojih znamenitih od iz ljubezni do literaturo, ampak izgolj kupčijskega vzroka. Takrat je bila vsa Italija preprežena z vinogradi in oljkami in ljudje niso bili za vojno, ker bi vojna škodila industriji. Horaz je pisal svoje ode za vinsko reklamo, da bi se povzdignil konzum vina."

Zdaj je treba, da še kdo pride in trdi, da sta Gothe in Schiller pisala reklamo za trgovce s sirom, da je France Prešeren delal reklamo za povečanje avstrijske mornarice in za povzdigo industrije na Gorenjskem in kaša bo kuhana.

Opustimo šalo! V Evropi mora gotovo ameriško ljudstvo biti razglašeno za najneumnejše na svetu, ker pride nalašč preko luže iz Italije profesor ki čeka pri javnem predavanju tako godlo.

— V naši "dični" republiki se sedaj izposluje že skoro za svako malenkost sodnijsko prepoved. Neka Elza Smith v Toledo, O., je prosila za sodnijsko prepoved proti zaljubljenemu mačku imenom William C. Rogan, ker ga ne ljubi.

Škoda, da se ne more izposlovati sodnijske prepovedi tudi proti brezposelnosti, gladu in mrazu.

To bi zdaj koristilo tisočem siromašnih delaveev.

— Kako naša zlata mladina — potomeci milijonarjev trošijo denar, ki je izprisan iz delavskih žuljev, priča izpoved lastnika "Fleischman Floral Company" pri bankrotni obravnavi v New Yorku.

Lastnik izjavlja, da se je v dobrih časa kupčija obnesla dobro. Ali tekem zadnjega leta je bila kupčija zavoljo krize zelo slaba.

Njegovi odjemalci so bili iz boljših krogov. Mnogo med njimi ni poravnalo računov. "Pomislite," je dejal, "če imenujem ime na mož, ki so pošiljali cvetlice ženam, ki niso bile njih soproge." Tega ne bom storil, je pridjal, rajše zgubim svoj denar.

Gospod Fleischman pripoveduje nadalje, kako so mladi milijonarji samo tekem enega tedna potrošili tisočake za cvetlice, ktere so pošiljali revnim prostitutkam, ki so služile le 12 dolarjev na teden.

V časih so prišle take deklice k njemu in so mu rekle, naj si obdrži cvetlice in jim izplača 100 dolarjev, ker potrebujejo denar za hrano in obleko. Čestokrat so prinesle cvetlice nazaj in so prosile za denar.

"Milijonarji so dobili dobri napram meni," je končal g. Fleischman svojo izpoved.

Mi verjamevmo, da so bili dobri, ker so zapravljali brezmiselno denar, za ktere ga se niso nikdar trudili v svojem življenju.

— Neki meščanski list piše, da v okraju Pittsburg, Pa., prebivajo delavci v hišah, ki niso sposobne za živinske hleve. Sirotišnice in javne bolnice so natlačene z ljudmi, ki so se ožgali, opekli in pobabili v jeklarnah trusta za jeklo. To breme bi ne pristiskalo tako na javno dobrodelnost, ako bi bil g. Carnegie pravičen v svojih tvornicah, in če bi bil trust za jeklo pravičen, kteremu je Carnegie izročil svoja podjetja.

Kakšna je pa ta pravica, ktero zahteva ta list od Carnegia in Rockefellera? Čujte!

"Najboljše je, da g. Carnegie in g. Rockefeller ne dajeta denarja v dobrodelne namene, ampak da se potegneta za pravico. Kjerkoli je kak trust, davek ali tarif na škodo ljudstvu, jih lahko vničejo za ljudsko dobro."

Vse ogorčenje tega meščanskega lista se osredotočuje v tem, da naj Carnegie in Rockefeller ostanita truste, visoke davke in colnino. To je pravica! Ha, ha!

Ali so delavci morda živeli boljše, ko ni bilo trustov in so bili davki in colnina nižji? Kaj še!

Dokler so delavci prisiljeni prodati svojo delavno moč kapitalistom, toliko časa bode položaj za delavce beden in tužen. Kedar bo zginito mezdno suženstvo, produktivna sredstva pa postanejo last ece države, tedaj bodo napočili za moderno parijo — delavca boljše dnovi.

— Zima je pred durmi in za brezposelne delavce je prišel križev pot. V zaboji za šrambo kositskim odrezkom pod mostom v Cincinnati, O., so našli tri mrtve brezposlece — dva črnci in enega belega. Smrt je povzročil ogeljen plin. Vsi trije so bili brezposelni težaki, ki so nakladali in razkladali blago raz parnike. Prenočevali so v zaboji. Ker je bil v noči dne 2. dec. t. l. hud mraz, so postavili v zaboj lonce z lesenim ogeljem in zanetili ogenj, potem se pa vlegli spat. Ker ni bilo zadostne ventilacije, so se razvili škodljivi plini, ki so zadušili vse tri.

Tako umirajo delavci, ki so zvršili edino hudodelstvo, da so brez dela. Fej, taki človeški družbi, ki se baha, da je napredna in kulturna nje člani pa umirajo nasilne smrti v zabojih.

— Hinavščina bogatih ameriških bančnic, ki priporočajo drugim vodo, same pa pijejo skrivoma žganje na svojih domih v toliki meri, da bi človek potreboval zabiti le pipo v nos, da bi pritekla

žganjica iz njega, presega že vse meje. Zdaj zadostuje, da kdo izjavi, da je gostilniška obrt poštena, že ga obkoljejo te skrivnemu žganjepitu vdane grešnice kot stekli psi. Gdč. Reed, ki je ravnateljica na javni šoli, je izjavila, da smatra gostilniško obrt za pošteno kot vsako drugo obrt.

Te babnice so zahtevale v družbi duhovnikov raznih patentiranih verskih sekt, da se gdč. Reed takoj odzame službo.

Resnici na ljubo pa moramo konstatirati, da se g. Schneider, predsednik šolskega sveta v Chicagu, ni oziral na to brezmiselno zahtevo, ampak je povedal dobre in gorke hinavski golazni.

— O narodnem bogatstvu ameriške republike se je že vsepovsod pisalo in govorilo. Ali vsak pameten človek vé, da to narodno bogatstvo ni lastnina ljudstva, ki v potu svojega obraza vstvarja to bogatstvo.

V ameriški republiki nimamo podrobnega in zanesljivega poročila o delitvi tega bogatstva. John Martin je v svojem obširnem delu dal pred kratkem zelo zanimive podatke o bogatstvu naše republike.

Po štetju premoženja je bilo narodno bogatstvo ameriške republike leta 1860 vredno 16 milijard dolarjev, leta 1900 že 94 milijard dolarjev. dočim se je ljudstvo v tem času pomnožilo le za in polkrat.

Lawson trdi v svoji knjigi "American Finance", da je ameriško ljudstvo najbogatejše ljudstvo na svetu. Ali to premoženje lastuje le peščica kapitalistov.

Števila ameriških milijonarjev ne vé in ne more povedati nihče; skoro vsaki teden zaznamo za ime novih milijonarjev, ki premorejo 20, 30 ali 50 milijonov. Neki njunjski bankir čeni njih število v New Yorku na 5000.

Zopet neki konzervativni pisatelj pravi, če bi ameriško ljudstvo vedelo koliko znaša premoženje 126.000 najbogatejših ameriških družin, potem ni treba agitatorjem več bodriti ljudstva. Za temi milijonarji in bogatimi pride srednji stan, ki ima od 3000 do 30.000 letnih dohodkov — ravnateljji, mali bankirji na deželi in profesorji.

Za temi je pa delavski stan. Ako od te delavske mase odračunamo najsiromašnejše delavce, ki stanujejo v berlogom podobnih kočah, potem rečemo, da drugim delavcem ob času prosperitete (dobri časi) ni treba hoditi s praznim želodcem spat.

Kakšno korist pa imajo delavci od tega naraščajočega narodnega bogatstva? Carroll D. Wright, ki skuša s številkami zagovarjati današnji družabni red, je leta 1902 poročal, da srednji zaslužek 18 milijonov delaveev znaša 400 dolarjev na leto.

Delavski biró je leta 1907 izdal letak, v katerem poroča, da so se plače od leta 1896 pa do leta 1906 povišale za 24 odstotkov, živila so se pa podražila za 21 odstotkov.

V resnici so plače skoro ostale enake, metjem ko se je narodno premoženje povečalo za 25 milijard. S 400 dolarji dohodkov na leto še družina brez otrok ne more živeti dostojno in človeško.

Kdor resno pretresa te številke, zaključí, da naša republika ni dežela, v kateri se edita med in mleko. Delavci žive tukaj v bedi in siromaštvu kot v stari domovini. Posamezne izjeme le potrjuje pravilo. Ali ni res tako gospoda okoli "Glas Naroda"?

Gospodje okoli "Glas Naroda" nam tega ne bodo potrdili, ker se bolj zanimajo če je mladi ruski carjevič zmoeil ali pa pobarval svoje hlačice, kot da bi čitali statistična poročila strokovnjakov o ameriškem narodnem premoženju.

Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, čitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radniško Stražo".

Morala "višjih".

Na Francoskem šumi. Šumi in — smrdi. Zdi se, kakor da bi bila vsi francoska javnost preplavljena z gnojnico. Prišlo je namreč na dan, da je bivši francoski predsednik Faure, kteri je pred devetimi leti tako naglo in skrivnostno umrl, storil nasilno smrt v — hiši prostitucije. Umorila ga je prostitutka, ko je ležal v njenem naročju. Nekteri pravijo, da je bil to politični umor; Faure-ovi politični nasprotniki so baje podkupili vlačugo, da ga umori. Končno je pa vse eno: francoski ex-predsednik je umrl nasilne smrti v hiši prostitucije in to osvetluje dovolj značaje onih ljudi, ki hočejo vladati nad ljudstvom ali v imenu ljudstva.

Ampak resnica, da je bil ex-predsednik umorjen od vlačuge, je bila skrbno prikrita francoskemu ljudstvu. "Višji" so nalogali javnost, da je Faure umrl nagle naravne smrti — seveda na "dostojnem" prostoru, in ljudje so vrjeli. Tako je nad jarenostjo kraljevala laž dolgo vrsto let, dokler ni ista vlačuga, ktera je pozneje umorila, tudi svojega soproga in mater, samobelodanila, da je Faure padel pod njeno roko.

Shoking! Ljudstvo se zdaj zgraža, da je kaj. In ljudstvo se bi še bolj zgražalo, ko bi danes kdo nenkrat dvignil zastor in mu pokazal golo "moralo" vseh onih, ki so po "milosti božji" poklicani, da mu ukazujejo in gospodarijo nad njim. Vsakdo se še spominja smradu, ki je puhtel iz cesarskega Berolina, ko je pred jednim letom znani časnikar Harden povedal javnosti, kakšne nenaravne svinjarije so počeli "višji" na dvoru kronanega noreca Viljema. Takrat je smrdelo po vsej Evropi. Seveda "višji" so tudi v tem smradu kadili, da bi zadušili smrad, in utaknili so žerdena za nekaj časa v luknjo, a grdega madeža le niso niti ne bodo nikdar odpravili.

Amerika ne dela v tem mednarodnem gnojšču "višjih" nobene izjeme. Vsa večja mesta v Zed. državah so polna take nesnage, ki je pa seveda še skrita pred ljudstvom. Naši kapitalistični listi sicer skrbno stikajo po cesarskih in kraljevih gnojščih v Evropi, a kar se jim godi pred nosom, kjer se naši "višji moralisti" valjajo v istotako ostudnem blatu, v tem pa molčijo kot grob ali pa zavijajo resnico, če že morajo v tem poročati. Ko je nedavno v Chicagu sin nekega milijonarja zaglavlil na isti način kot francoski ex-predsednik Faure v hiši prostitucije — pijanega je vlačuga ustrelila — pisali so chikaški kapitalistični dnevnikni, da se je nesreči ustrelil sam — in ljude so vrjeli.

Med Belo hišo in kapitalom v Washingtonu se nahaja dolga vrsta hiš za prostitucije, v kterih se nahajajo propadle ženske iz vseh delov sveta. Kdo obiskuje te hiše? Revni delavci gotovo ne, kajti v ta "business" je vloženih milijone dolarjev, kterih delavci nimajo. Na to vprašanje bi menda najlojše odgovorili gospodje senatorji in kongresmani, industrijelni in finančni kralji, ktere pošilja ljudstvo te republike na svoje stroške v Washington, da v njegovem imenu sklepajo zakone in mu čuvajo njegove pravice... Ako bi bila ljudstvu znana vsa tajna zgodovina, ki se odigrava v Washingtonu, bi ljudstvo gotovo glasovalo drugače. Kapitalistični listi vedo to dobro, toda — molčijo. Ampak prejalistej bo prišlo vse in dan.

Gabna je dvoobrazna morala vladajočih slojev, od kterih morajo biti odvisne široke mase. Gabna in ostudna je! Bolezen je, stara, kronična bolezen, in človeška družba ne bo prej ozdravljena te gnusne bolezni, dokler bo obstal sedanjí družabni sistem. Zdravnik je edinole socializem. Dolžnost proletarcev je torej, da pod zastavo socializma čimprej poderejo ta sistem in obenem smrdljivi brlog bolne človeške zverjadi.

— 1 —

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za
pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Oplati po glagovoru. Pri spremembi besedila
je poleg novega naznaka tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

JOHN GRILEC, President;
JOHN PETRIĆ, Secretary;
ANTON PREŠERN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada,
\$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries
\$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Dobrodelni zavodi in družbe.

V današnjih časih "prosperite-
te" čitamo od dne do dne, koliko
tisočev in stotisočev ljudi je še
brez dela. V srčedišču industrije,
v Chicagu sami je po poročilih ka-
pitalističnih listov 121,000 ljudi
brez dela. Seveda ne odgovarjajo
te številke resnici. To prizna ka-
pitalistično časopisje samo s tem, da
poroča previdno: seveda, popolno-
ma natančno se ne da dognati te-
ga števila.

Mi radi vramemo da da ne.
Številka 121,000 je mogoče le do-
bra polovica, kolikor je ljudi v
resnici brez dela. Število, katero
navaja kapitalistično časopisje, se
omejuje le na tiste ljudi, tiste de-
lavce, katerih siromaštvo je toliko,
da jih morajo podpirati tako-
zovane "dobrodelne" družbe.

In to je tudi vzrok, da zvemo
sploh od kapitalistov za brezposel-
ne ljudi. Kapitalisti porabijo vsa-
ko priliko, da povzdignejo svoj uti-
tis, svoje "dobro srce" za uboge-
ga delavca. Ustanovili so razne
dobrodelne družbe, katere nimajo
drugega namena, kakor sipati de-
lavcem pesek v oči. Tako čitamo
dan za dnem: ta pa ta je zopet
pokazal svoje dobro srce. Daroval
je tej ali oni družbi, katera podpi-
ra siromake, nekaj tisočakov. Po-
tem se vijejo v dolgih kolonah sla-
vospevi, naštejejo se še enkrat vsi-
darovi, kar jih je daroval dotičnik
v vsem svojem življenju.

Uprašamo pa: odkod je pa zvel
dotičnik svoj denar, da ga je mo-
gel darovati? Ali ga je prislužil
sam s svojimi rokami? No, tega
gotovo ne. Danes so delavne raz-
mere take, da si človek ne more še
zaslužiti vsakdanjega kruha zase
in za svojo družino. Ker ga torej
ni mogel prislužiti sam, mu ga je
moral kdo drugi. Da, prislužil mu
ga je delavec — in denar, katerega
daje v svoji dobrosrčnosti, ni nje-
gov, ampak delavcem pokraden.

Da pa zamore še v nadalje guli
delavce, da zakriva še v bodoče
tativne, katere izvršuje na račun
delavskih žuljev, natrosi javnosti
peska v podobi kakoga dara. S
tem nima drugega namena, kakor
prikriti izkoriščanje, katero se vrši
v današnjem krivičnem družab-
nem redu. Žal, da se mu to dosti-
krat posreči, ker je danes še ve-
liko nezavednih revežev delavcev,
kateri se ne zavedajo svojega polo-
žaja, kateri mislijo, da niso jedna-
kovredni ljudje, ampak le neka
bitja druge vrste, ustvarjena za-
to, da trpe in da drugi uživajo nji-
hove žulje.

Človeka popade vselej jeza, ko
čita od raznih dobrodelnih zavo-
dov, katerih namen je preskrblje-
vati siromake. Interesovani so pri
takih zavodih največ ljudje, kateri
najhuje izkoriščajo delavce — za-
kaj? Da varajo javnost. Čemu je
pa potreba dobrodelnih zavodov?
Dajte delavcu, kar je njegovega,
pustite mu, da bo mogel trudi
svojega dela uživati sam, pa mu
ne bo treba iskati najpotrebnej-
šaga po raznih zavodih ali od raz-
nih družb.

Taki zavodi in take družbe upli-
vajo naravnost demoralizirajoče na
dotičnike, ki so jih primorani
iskati. Človek zgubi še zadnjo tro-
hico samozvesti, in neodvisnosti
v trenutku, ko je prisiljen jemati
dela usmiljenja, kot jih naziva
javnost. Lahko si predstavljamo
boje in ubup, predno se zaveden

delavec — revež zataji toliko, da
gre po milodar h tistim, kateri so
njega okrali. Plačajte delavcem
njih delo, pa bodo ljudje, ne pa
masa, iz katere se naručujete s tem,
da jo na jedni strani okradete, na
drugi strani pa mečete pod krin-
ko usmiljenja.

Mogoče ni v nijedni državi to-
liko dobrih kapitalističnih sre, kot
jih je v Zedinjenih državah. Jed-
nen zida knjižnice, drugi šole, tr-
tji cenene prenočišča, četrti pri-
speva za lačne in brezposelne. Ali
je to potrebno? Ali ni dolžnost
države, da skrbi za svoje ljudi?
Na jedni strani se mečejo milijoni
za vojsko, mornarico in druge na-
prave, namenjene za uničevanje
ljudi. Na drugi strani se pušča, da
si posamezniki grabijo milijone,
potem se pa hvaležito ozira na
dobrebine, ki padajo v javnost.

Dolžnost države je, da skrbi za
dobrobit svojih podložnikov. Uve-
sti bi se morali zakoni, kateri bi v
prvi vrsti preprečili izkoriščanje
delavstva. Seveda ni mogoče misli-
ti, da bi se pod sedaj obstoječimi
razmerami kaj preokrenilo; kapita-
listični duh je prešel tako v kri in
meso, da bo le polagoma mogo-
če iztrebiti vse, kar je gnjilega.

Od sedaj obstoječih in gospodu-
jočih strank ne moremo pričako-
vati kaj takega, ker ste obe ka-
pitalistični. Denar nominira, denar
voli, denar vlada. To se posebno
dobro opazja pri volitvah na vsaka
štiri leta. Katera stranka je imela
več kapitala v volilne svrhe, tista
je zmagala.

Edina stranka, katera se bori za
preosnovo obstoječih razmer, je so-
cijalistična. Da zmaga njen zdrav-
duh, ni nobenega dvoma. Dolžnost
vsakega delavca je, da se zaveda
in širi socijalistično misel. S tren-
utkom, ko pride ona na površje,
bodo zginili v prvi vrsti zavodi,
koder se sedaj ponižuje ljudi, ker
bode skrbela zato, da bo dobil
vsak svoje v polni meri, kar je za-
služil. Zadnji čas je, da preneha
norčevanje kapitalistov iz lačnih
delavcev, zadnji čas je, da se zdra-
mi vsak, kogar tišči kapitalistični
jarem. Zato pa na delo vsi, vsak
po svojih močeh.

Kako je danes v Ljubi Austriji.

Brzjav poroča o dogodkih v
Avstriji, kot bi v Avstriji bilo vse
narobe. Danes se poroča, da je bi-
la vlada primorana razglasiti ob-
sedno stanje v Pragi, ker so Čehi
hoteli podaviti vse Nemce in oro-
pati jih lastnine. Drugi dan zopet
čitamo, da so Čehi zgradili v Pra-
gi barikade in sežgali javno po-
dobo Prohaske — vulgo Franca
Jožefa, kar avstrijski črnorumeni
možgani smatrajo za najhuje hu-
dodelstvo.

Ali zmes vseh zmesi je pa brzo-
javka, ki poroča, da so Slovenci v
Postojni oropali nemške trgovce.
Ameriški nemški meščanski časniki
in pa rumeno angleško časopis-
je prinasajo o tem zadnjem dogod-
ku taka poročila, da se človeku je
že kar lasje na glavi.

Zakaj so nastali izgredi v Pra-
gi, že lahko danes povemo; glede
dogodkov o Postojni pa ne more-
mo poročati nič, dokler ne dobimo
časnikov iz stare domovine, ker ne
verjamemo lažnjivim brzjavam
poročilom, ki prihajajo preko veli-
ke luže.

Kdo vpije na Českem, da Čehi
zatirajo Nemce? Kdo drugi kot čr-
no rumeni nemški bogatini in njih
oprede, ki se senčijo v milosti teh
nemških bogatašev.

Nemški dijaki v Pragi so vpri-
zorili "bumel". Obklečeni kot opi-
ce so šli pri belem dnevu na Gra-
ben, ki je najživahnejša ulica v
Pragi. Tu so v svojih pisanih cu-
njah izživali Čeha. Beseda je dala
besedo, za besedami so pričele pa-
dati klobute, za klobutami je pri-
šlo frčati kamenje za kamenjem
je pa nastopila policija tako ne-
rodno, da je razburila tudi naj-
mirnejše duhove. In to je želela
vlada! Odredila je vojaštvo, da
pomiri razburjene duhove, takoj
za tem je pa razglasilo obsedno
stanje.

Kedar je v Avstriji vlada v za-
dregi, tedaj pošlje uniformirane
policeje, da gredo razburjati duho-
ve, tajni policaji pa imajo nalog
ščuvati ljudstvo proti uniformira-
nim policajem tako dolgo, da kdo
iz množice zabrusi kamen v kak-
no "pikelhaubo". Ako se ljudstvo
ne da naščuvati, potem tajni poli-

caji sami naskočijo s kamenjem
svoje uniformirane tovariše in
splošna bitka se prične, v katero
poseže vojaštvo vmes in za katero
se razglasi obsedno stanje, da vla-
dni tepeji zopet lahko vladajo av-
strijske narode in potisnejo kul-
turne zahteve v ozadje.

Kdor je dlje časa živel na Du-
naji, v Pragu ali Trstu, je lahko
doživel ponovno take dogodke. Še
vselej in povsod je vlada zakrivi-
la, da je prišlo do krvolitja.

In kdo je temu sokriv, da la-
hko vlada uganja take burke? Me-
ščansko časopisje in pa meščanski
državnozbornski poslanci vseh av-
strijskih narodov. Prvi, mesto da
bi v pravi luči osvetlili dogodek,
ako se dva pijana višješolea stepe
ta na ulici, pa še podpihujejo. Drugi
ji zopet kriče res za narodne pra-
vice, če se pijani in vsega siti si-
novi bogatinov pretepaajo na cesti.

Meščanska narodna mladina v
Avstriji, bodi že nemška ali slovan-
ska, je naduta in domišljava in
se rada pretepa po kavarnah, go-
stilah in na ulici. Nemška mladi-
na si domišlja, da reprezentira vi-
šjo omiko v Avstriji. Čehi imajo
svojo univerzo, vsi drugi slovan-
ski narodi v Avstriji pa tudi niso
zaostali v omiki in izobrazbi, kar
dokazuje obširna literatura, na-
rodna gledališča in drugi kulturni
zavodi. Vseled tega je umevno, da
meščanska slovenska mladina na
povrke nemške meščanske mladi-
ne odgovarja s psovskami, na klo-
fute pa s klobutami. Tako se vr-
ši povsod, kjer se ljudje sklicujejo
na s pričevali potrjeno izobrazbo
in patentirano kulturo.

Ali ta narodna mržnja izgine tak-
oj v Avstriji, če se gre za žep
kapitalistov. Nemški tvorničar bo
takoji sprejel slovenskega delavca
v delo, če slovenski delavec dela
ceneje kot njegov nemški tovariš
po razredu, ali če njegov nemški
tovariš zastavka. Naobratno bo
pa spodil slovenski podjetnik slo-
venske delavce, ako se je prepri-
čal, da bo lažje skubil delavce
drukih narodov.

Na Českem se že dolgo borijo
skupno nemški in česki delavci za
splošno, enako in direktno volilno
pravo za deželni zbor. Tako je tu-
di na Kranjskem. Slovanski in
nemški delavci zahtevajo povsod
volilno pravico za deželne zbornice.
Ali slovensko in nemško meščan-
stvo je gluho napram ti opraviče-
ni kulturni zahtevi delavcev, do-
čim vedno kriči, da se ji gre za
kulturo svojega naroda.

Ako ta nastop slovenskega in
nemškega meščanstva ni navaden
"švindel", ki nima drugega name-
na kot potisniti v kot resnične kul-
turne zahteve avstrijskih delav-
cev vseh narodov, potem nevedo,
kaj bi sploh imenovali prostaško
slepništvo?

To so pravi vzroki, ki prouzro-
čajo narodne boje v Avstriji.

Austrijsko meščanstvo noče pra-
vega kulturnega napredka, vlada
pa tudi ne. Neumežev in naivne-
žev je še več v Avstriji kot trez-
nomislečih ljudi. Za to se smeji
vlada, ž njo pa tudi kapitalisti. V
imenu kulture derejo, vbijajo in
pošiljajo v ječe avstrijske delav-
ce, kmete in male obrtnike.

Čas bo prišel tudi za Avstrijo.
Morda ni več tako daleč, kakor si
domišljajo vlada in kapitalisti.
Kdo bo takrat zameril delavcem,
kmetom in malim obrtnikom, ki
danes beže vsled bede v Ameriko,
če bodo za šilo vrnili ognjilo? —
— Kdo?!

SVOBODA DELAVCA.

"Tovariš, pravijo nam, da od
časa revolucije in razglasenja ne-
odvisnosti so vsi ljudje v Zed-
ravah svobodni. Si li ti svobo-
den?"

"Jaz? Jaz sem popolnoma
svoboden!"

"Pogovoriva se malo; kdo ti
daje pravico do dela?"

"Delodajalec."

"Kdo ti odmeri čas, v katerem
moráš delati?"

"Delodajalec."

"Kdo ti odmeri plačo?"

"Delodajalec."

"Kdo prodaja produkt tvojega
dela in si polni žep s profitom?"

"Delodajalec."

"Kdo ti dovoli ali odkloni dan
počitka?"

"Delodajalec."

"Tako, tovariš? Lepa svoboda!
Niti najmanjših pravic nimaš do
svojega dela in produkta, ne smeš
se takorekoč s svojo ženo in otro-

ci najesti brez delodajalčevega do-
voljenja, a še praviš, da si svobo-
den. Zares, krasna svoboda! Po-
jdimo dalje: Kdo sme svobodno
obogateti z delom delavca in nje-
gove žene in otrok?"

"Delodajalec."

"Kdo sme svobodno vpreči de-
lavca v tako delo, ki mu prinaša
največ profita?"

"Delodajalec."

"Kdo sme svobodno pokazati
delavcu vrata kadar ga več ne
rabi?"

"Delodajalec."

"Kdo sme svobodno dopustiti,
da stari in bolni delavci umirajo
gladu?"

"Delodajalec."

"Kdo sme svobodno izstradati
delavce s tem, da jih spodi od de-
la, ko zahtevajo malo več plače?"

"Delodajalec."

"Kdo sme svobodno rabiti poli-
cijo, vojaštvo in sodišča proti de-
lavcem, katere je pregnal iz tvor-
nice?"

"Delodajalec."

"Priatelj, revolucija in razgla-
šenje neodvisnosti je dalo vso svobodo
delodajalcem, med tem ko je de-
lavce večni suženj."

"Appeal to Reason".

V New Yorku živi dama, mili-
jonarka, ktera ima "pudeln",
psa, ki je baje vreden \$4.000. Pes
nosi zlat ovratnik, okrašen z dija-
manti, ki so vredni čez \$100.000.
Milionarka se nikoli ne loči od
svojega "ljubčka". Na potu sedi
pes poleg nje v avtomobilu, pri je-
di se nahaja na svojem, blazina-
stem stolčku z njo pri isti mizi in
požira iz njenih rok najdražja je-
dila in sladšice, a po noči spi na
svoji blazini poleg milijonarkine
postelje. Kadar pridí milijonar-
ka s svojimi prijateljicami na pri-
vatni koncert v svoji palači—in to
se navadno zgodi vsak dan — te-
daj je bogati pes najiminennejši
član omizja. "Pudl" roma iz na-
ročja v naročje in blazirane dame
ga pitajo, božajo in — poljubu-
jejo.

V Chicagu, New Yorku in dru-
gih večjih in manjših mestih po A-
meriki živi tisoče, stotisoče mater,
katere nimajo sebi in svojim otro-
kom kaj dajati v usta. Stotisoče
revnih otrok strada in umira gla-
du. En sam dijamant v ovratniku
omenjenega psa bi lahko prehrani-
l eno revno družino skozi celo
leto. Tisoče otrok bi se lahko nasi-
čevalo vse leto za svoto, katero po-
rabi new-yorska milijonarka v
enem samem mesecu, da nasiti in
"dekorira" svojega psa. Tako je
danes po "volji božji".

Delavska žena, kako se ti dopa-
de kruta resnica, da se gospodske-
mu psu bolje godi kot tvojemu de-
tetu?

Okrvavljeni ruski car bo kmalu
knotroliral ameriška sodišča, če
jih ne že danes.

Pri znani preiskavi zvezinega
komisarja Footeja proti ruskemu
revolucijonarju Rudovicu v Chi-
cagu se je odigral tudi tale neču-
veni skandal: Zagovornišтво je v
prid Rudovicu postavilo na svedo-
ški stol več prič, Rusov, kateri po-
znajo slednjega že iz svoje stare
domovine. Med temi je bil tudi
Martin Jurav, takisto revolucijon-
ar, kateri je pred komisarjem iz-
povedal, da mu je znano kedaj je
organizacija revolucijonarjev, h
kateri je spadal Rudovic, obsodila
gotove volune na smrt in po na-
laš, zato izbranih članov obsodbo
tudi izvršila, toda Rudovicu ni bi-
lo med temi izvrševalci obsodbe.

Takoj nato je komisar Foote za-
hteval, da mora priča Jurav po-
vedati imena dotičnih revolucijon-
arjev, ki so usmrtili špijone. Ju-
rav se je pa temu odločno uprl,
kajti znal je, da njegovi sodrugi
bodo kmali viseli, če pove njih
imena tudi v "svobodni" Ameri-
ki. Foote je pa to smatral za raz-
žaljenje sodišča in izposloval je
takoji aretacijo za Jurava.

Juravov slučaj je sedaj v rokah
zvezinega sodnika Bethet, kateri
mu je dal 15 dni časa, da izda
svoje tovariše na Ruskem. Jurav
se je izjavil, da gre raje na vislice,
kakor da bi pa izdal svoje sodru-
ge.

Človek se mora samo prijeti za
glavo in se vprašati: Ali smo še v
Ameriki, ali smo že v Rusiji?

Sodrugi, kupujte pri trvdkah,
ki oglašujejo v našem listu. Ka-
dar kupujete, prosimo, omenite
"Proletarca".

Zaradi aneksije Bosne in Herce-
govine je socialno-demokratska
zveza v državnem zboru sklenila
predložiti sledečo interpelacijo:
"Aneksija Bosne in Hercegovine
je spravila interese avstrijskega
prebivalstva v veliko nevarnost.
Bojkot avstrijskega blaga na Tur-
skem je povzročil obuten odpad
v izvozu našega blaga. Z depresijo
težko oškodovana industrija žuga
vsled tega izguba dela. Razburje-
nost srbskega in črnogorskega pre-
bivalstva nad aneksijo Bosne in
Hercegovine je napotilo vojno u-
pravo, da je zadržala možstvo 15.
vojne zboru po končani prezen-
ni službi pod zastavo in da je po-
kliala nadomestne rezerviste te-
ga zboru na službo. Evropskemu
miru žuga resna navarnost. Z de-
mokratično ustavo za anektirani
deželi bi se to nevarno razpolože-
nje brez suma odpravilo. Ako se
noče, da se smatra avstro-ogrška
vlada v anektiranih deželah za go-
spodstvo tujece, se mora priznati
prebivalstvu Bosne in Hercegovine
pravica do samostalnega dežel-
nega zboru, izvoljenega na podla-
gi splošne, enake volilne pravice.
Samo tak parlament bi lahko rešil
velika vprašanja teh dežel: Svoboda
združevanja in zborovanja,
koalicijsko svobodo, varstvo zaka-
nodajstvo za delavce, agrarno
vprašanje in šolsko vprašanje.
Volilni privilegij velikih posest-
nikov onemogoča nujno rešitev a-
grarnega vprašanja. Volilni privi-
legij na korist katoliškemu kleri-
kalizmu podpihujejo narodnostno
in versko nasprotje v obeh deže-
lah. Taka privilegirana volilna
pravica, kakor jo namerava skup-
na vlada, bi vstvarjala podlago za
srbsko iredento. Iz teh razlogov
vprašajo podpisani:

1. Ali je vlada pripravljena, po-
dati zbornice poslancev, natančno
poročilo o evropskem položaju,
zlasti nevarnosti vojne na Balka-
nu, o vojaških pripravah in o oš-
kodovanju avstrijske industrije
vsled aneksije Bosne in Hercegovine?

2. Ali je vlada pripravljena,
zahtevati od skupne vlade, da čim
prej predloži demokratično in na
podlagi splošne, enake volilne pra-
vice počivajoče ustave za Bosno
in Hercegovino?

Prazniški obed.

Traznik, kaj radi vsi proslavi-
mo z bogatim obedom. Za tak dan
se navadno delajo priprave dolgo
prej, tako da je že vse gotovo za
praznovanje. A kako je pa z va-
šim železom? Če ni ta vaš organ
v dobrem stanju, potem so zastoj
vse priprave za prazniški obed. A-
ko vaš železdec ne sprejme toliko
jedi, kot kadar ste zdravi, rabi-
te takoj Trinerjevo ameriško,
zdravilno, grenko vino in prisledli
bote z veseljem k okusnemu obe-
du. To vino vam da zdrav apetit
in ojači ves život. Odpravilo vam
bo popolnoma vse bolezni na pre-
bavljenih organih in spravilo vaš
železdec v popoln red. V lekarnah.
Jos. Triner, 616—622 So. Ashland
Ave., Chicago, Ill.

ODPRTO PISMO SLOVENCEM!

Cenjeni rojaki:—

Ako potrebujete zdravniške po-
moči v kakršni koli bolezni, ob-
nite se na zdravnika od Collins
N. Y. Medical Instituta v New
Yorku. Jaz sem se sam prepričal,
da je on res učen in iskušen zdrav-
nik; samo enkrat sem prejel od
njega zdravila, pa sem popolnoma
ozdravil od žalodčne bolezni, a
kar se mu pravično zahvaljujem,
ter ga vsakemu priporočam.

John Maggan,
Box 82, Silverbell, Ariz.

Sveži kruh in fino pecivo dobite vedno
v hrvaško-slovenski pekarni

Curiš i Radakovič

623 So. Throop Street
Vozi tudi na dom CHICAGO.

G. Vokoun

559 W. 18 St.
Chicago.

Popravlja de-
žnike in pipe po
primernih ce-
nah.

MIRKO VADJINA, 392 W.
18th St.

SLOVENSKO HRVATSKI BRIVEC.
Na razpolago so kopelji.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni
in raneocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno —
čati je le zdavila, 647 in 649 Blue Is-
land Ave., Chicago. Za dne ure: Od 10
popol. Od 7 do 9 večer. Izven Chica-
go živeli bolniki naj pišejo slovesnik.

Vac. Tourek

izdelovalec finih
Havana cigar.

Prodaja cigare na skatle. Naro-
či se izvršujejo točno.

1210 So. Albany Av., Chicago, Ill.

Aka hoče dobro naravno vino pa
oglasi se pri

JOS. BERNARD

620 Blue Island Avenue

Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najboljša kaliforni-
ska in importirana vina.

I. STRAUB

URAR

336 W. 18th St., Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, veriže, pu-
nov in drugih dragotin. Izvršuje vsa
vrstovrstna popravila v tej stroki
zelo nizki ceni.

Obiščite ga!

Frank Kvasnički

Trgovina z železnino, raznim orod-
jem in pohištvo. Popravlja pečl.

643-645 W. 18th St.
Chicago, Ill.

Najbolje in naj-

Stranka

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA

sedežem v Chicagu, Ill.
Glavni tajnik: John Petrič, 718 W. 19th St., Chicago, Ill.
Vsa poročila in dopisi, tihoči se so socialistične stranke ali posameznih klubov naj se pošiljajo na gorenji naslov glavnega tajnika.

IMENIK

socialističnih klubov, spadajočih k Jugoslovanski Socialistični Zvezi:
Slovenski socialistični klub št. 1 v Chicagu, Ill. Tajnik: Frank Podlipce, 386 Grand Ave. Seja vsako četrto soboto v mesecu pri Fr. Mladicu, 587 So. Centre Ave.
Slovenski socialistični klub št. 2, Glencoe, O. Tajnik: Ivan Kravanja, Box 101. Seja vsako zadnjo soboto v mesecu v prostorih sdr. I. Kravanja.
Slovenski socialistični klub št. 3, Conemaugh, Pa. Tajnik: Štefan Zabrie, Box 305.
Slovenski socialistični klub št. 4, La Salle, Ill. Tajnik: Valentin Potisek, 1231 Main St. Redni-seji 1. in 3. nedeljo v mesecu. 3. nedelja je plačljiva za asessment.
Slovenski socialistični klub št. 5, Claridge, Pa. Tajnik: John Batič.
Slovenski socialistični klub št. 6, Cumberland, Wyo. Tajnik: John Bahčič, Box 33.
Slovenski socialistični klub št. 7, Murray, Utah. Tajnik: Edvard Hoffman.
Slovenski socialistični klub št. 8, Roslyn, Wash. Tajnik: John Makane.
Slovenski ženski socialistični klub "Proletarka" št. 9, Chicago, Ill. Tajnica: Mary Grilee. Seja vsako prvo in tretjo nedeljo v mesecu v prostorih Fr. Mladica, 587 So. Centre Ave.
Slovenski socialistični klub št. 10, Aurora, Ill. Tajnik: Frank Praprotnik. Seja vsako 3. nedeljo v mesecu v prostorih sdr. Jože Kolence, 586 N. Broadway St.
Slovenski socialistični klub "Znaga" št. 11, Cumberland, Camp No. 2, Wyo. Tajnik: J. L. Pagan. Seja vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 2. uri popoldne v finski dvorani.
Slovenski socialistični klub "Proletarec" št. 12, Glencoe, Wyo. Tajnik: Frank Celigaj.
Slovenski socialistični klub "Rdeči prapor" št. 13, Ely, Minn. Tajnik: John Puš, Box 55.
Slovenski socialistični klub št. 14, Calumet, Mich. Tajnik: Jos. Kočevar, 7 Thorn St. (Tamarack).
Slovenski socialistični klub št. 15, Waukegan, Ill. Tajnik: Ivan Gantar, 706 Market St.

V smislu sklepa izvrševalnega odbora Jugoslov. soc. zveze se priporoča vsem soc. klubom, ki pripadajo tej zvezi, da volijo na vsaki mesečni seji novega predsednika.

Vesti iz stranke.

Slovenski socialistični klub št. 5 v Claridge, Pa., je pristopil k angleški soc. stranki v državi Pennsylvania in obenem k mednarodni soc. stranki.

Devetinosemdeseti socialistični poslanec je izvoljen za avstrijski državni zbor. V petek je bila v Ionomostu ožja volitev med socialistnim demokratom sodrugom Holzhammer in nemškimi nacionalcem dr. Rohnom. Dobil je Holzhammer 2416, Rohn pa 1966 glasov. Torej je socialna demokracija celo na Tirolskem sijajno napredovala.

Za istrski deželni zbor je bil pri ožji volitvi v volilnem okraju Mijsko-Izola za mestno kurijo izvoljen 182 glasovi učitelj sodrug Frau Žorzenon proti klerikalcu, fajmostru Mjeseanu, ki je dobil 170 glasov. V istrskem deželnem zboru sta sedaj dva socialna demokrata.

Kaj hočemo?

Referat obč. Lotriča na ust. sestanku "Krajevne skupine slov. sekcije S. M. v Pragi!" dne 6. novembra t. l.

Svobodomiselnost gibanje vzbuja po celotni Slovenskem glase odmev. Na eni strani živa Svobodna Misel simpatije, na drugi strani pa p. ozveča propagiranje svobodomiselnih idej velik odpor, fanatično sovraštvo. Voditelji tega odpora napovedujejo Svobodni Misi bi bil boj do skrajnosti. Če bi od svojih sovražnikov klerikalev pričakovali, da se bodo bojevali proti nam pošteno ali celo kavalirsko, bi bili jako naivni. Mi se zavedamo, da so "najnedolžnejša" kle-

rikalna sredstva: zahrbtnost, demonejacija, laž in podobno.

Oficijelno vojsko proti S. M. je izval sam ljubljanski škof s tem, da hodi po deželi, ne da bi morda sejal ljubezen, ampak da celo iz prižnice neti med nevednimi ovčami, strupeno sovraštvo proti svobodomiselnosti. Pri takih prilikah se ne ozira dosti na to, da bi se mogla ravno po "hišah božjih" razlegati resnica, "hčerka obžja". Kakor bi se ga bila polastila neke posebne vrste manija, tako se razburja nad svobodomiselnostjo. Ravno v tem škofovem nastopanju proti S. M. se da opaziti shiptome njegove verske histeričnosti. Ko bi škof vršel tudi svojo biblijo na ogenj — kar pa ni pričakovati — ter segel po knjigi prirode, bi ne proklinjal svobodomiselnega gibanja, ampak bi ga še blagoslavljal.

Razvidno pa je že iz tega škofovega nastopanja, da se mora iti za zelo važen problem, na katerem je tudi cerkev ali bolje duhovništvo jako zainteresirano. Od kod ta velika nasprotstva? Zakaj ta boj? Družba, veda, življenje gredo svojo pot kakor jo jim določa razvoj. Zato pa ljubljanski škof oporavlja Sisifovo delo, ker se bojuje proti gibanju S. M. katero gibanje se je porodilo iz življenjskih potreb moderne dobe in ima svoj trden temelj v razvoju samemu.

Mi vidimo, da sedanje človeštvo vedno glasneje kliče po svobodi, da jo vedno resneje zahteva. Stremiljenje po osvoboditvi je vse-spolšno. In da se to gibanje ravno v današnji dobi zopet tako intenzivno pojavlja, je vzrok predvsem ta, ker človeštvo bolj kot pa kdaj prej občuti silno zlo, ki prihaja iz krivičnih družabnih naredb, ki ravno slone na nesvobodi, na nasilju, iz katerega izhaja vsako zlo.

Moderno človeštvo pa hoče odstraniti to zlo, ker hoče živeti lepo in srečno življenje, zahteva za vsakega člana človeške družbe enako pravo na tako življenje, ki odgovarja človeškemu dostojanstvu. Moderna družba vedno težje prenaša veliko težo nasilja, katero jo duši in jo ne pusti dalje k sreči. Kakor mora tlačiti sedanje človeštvo peščica parasitov, ki noče opustiti od nasilja, ker bi drugače izgubila svoje predprave.

Moderna družba je trdno prepričana, da se dá na svetu vse izpopolniti in izboljšati, da se dá tudi odstraniti zlo, ki vnesrečuje ogromno maso človeštva. Peščica ljudi pa, ki ima na razpolago oboroženo silo, hoče, da to zlo ostane in nadalje, samo da se njej dobro godi. Toda čimbolj se zaveda ljudstvo prave ljudskosti, tembolj glasno pravi, da hoče biti samo svoj gospod, da hoče samo odločevati o svoji sreči, da se hoče vladati samo ter da ne more priznati druge oblasti nad seboj kot ljudsko voljo. Ljudstvo že poizkuša otresti se teh škodljivih kuratorjev, četudi ti trdijo, da je to božja volja tako, da nad njim vladajo, da skrbje te goljufive kuratorje, ki mu zabranjujejo svobodni razvoj k boljšemu, srečnejšemu življenju, katero si hoče urediti na temelju človekoljubja in razuma.

Mi moderni ljudje zahtevamo srečo za vsakogar, da bo vsak živel lepo prijetno življenje, zato si pa hočemo priboriti svobodni razvoj, ki nas popelje k napredku, k pravi ljudski kulturi, ki je kakor pravi pisatelj Krejči, lepa, krasna, prijetna forma življenja. Mi hočemo, da bi bil take oblike življenja deležen vsak človek, ker vsi smo i sinovi iste matere zemlje in moramo imeti vsi enako pravo na njene sadove, enake pravice in pogoje k sreči, k prijetnemu življenju, ki je naš namen.

Kako pa pridemo k prijetnemu življenju? Razmotrivajmo sledeče: Družba sestoji iz posameznikov. Da družba sploh obstaja, morajo obstajati posamezniki. Da pa slednji morejo živeti, jim je potreba življenjskih sredstev, katere se pridobe z delom, proizvajanjem. Glavna naloga družbe in s tem vsakega posameznika je delati, pridobivati, jemati od matere zemlje to, česar je za življenje potrebno. Toda deloma po naključju, največ pa na krivičen način, so si posamezniki prilastili izključno pravico slobodnega razpolaganja z življenjskimi sredstvi. Prilastili so si zemljo, proizvajalna sredstva in s tem prisilile tiste, ki ničesar nimajo, da morajo hoditi njim delat, njim proizvajati in živeti od tega, kar jim dajo dotičniki. Ti pa jim dajo le toliko, da

životarijo, sami pa imajo vsega preveč. Večina trpi bedo, peščica pa ima vsega v izobilju toliko, da bi vsam še preostajalo. Da pa se take skrajne nezdruge in človeštvo škodljive razmere tako dolgo vzdrže na površju, je vzrok ta, da ima dotična peščica izključno pravico razpolagati z oboroženo silo.

To je bilo vedno tako in je še danes. Suženstvo obstoja še vedno in je bilo eno glavnih temeljev, na katerem je do danes stal še vsak t. zv. kulturni družabni sistem. Istotako sloni na suženstvu naš družabni red, samo da ima seškar suženstvo ime namezdnitvo. Bistvo je ostalo, izpremenila se je le oblika. Zato pa je zgodovina stalen boj potlačenih, bednih proti izkoriščevalcem.

Da pa bi človeštvo dospelo do srečnega prijetnega življenja je prvi pogoj, da se zagotovi vsakemu glavne življenjske zahteve. Za to se gre v tem boju v prvi vrsti. Ta boj je vedno hujši, čim bolj se bliža svojem koncu. Bliža pa se svojem koncu vedno hitreje, ker so mase vedno bolj zavedne, vedno bolj izobražene pri današnji popularizaciji prosvete. Življenjske razmere se bodo bistveno izpremenile s pomočjo demokracije; to morejo prav pojmovati le svobodno izobraženi ljudje, samozavestni ljudje: demokracija je brezpomembna za ljudi suženjskega značaja.

Kolikor bolj je masa izobražena, tembolj se bliža svoji zmagi. Tega boja za osvoboditve danes ne premaga nobena reakcija več. Socijalne ideje se širijo zmagovalno. Življenjske sile teh idej ni mogoče uničiti. Socijalizem je opravičen, potreben, nepremagljiv. Socijalizem naj ima že kakršnokoli obliko, mora izvesti demokracijo državnega ustroja, da more bistveno izpremeniti gospodarske razmere.

V najožji zvezi s to izpremembo pa se mora nujno izvršiti tudi misljenska revolucija. Morajo se izvršiti bistvene izpremembe na verskem, filozofičnem, moralnem in znanstvenem polju. Ne gre se namreč le za enotno osvoboditve, ampak za splošno osvoboditev, ker je tako se pride do zaželjenega cilja. Zato pa se osvoboditve na posameznih poljih mora vršiti harmonično in se vzajemno podpirati.

Treba pa je pri tem delitve dela. Svobodni Misi pripada v prvi vrsti misljenska revolucija.

Spoznavši na temelju vede pravo dno socialnih razmer, hoče s svojo kritiko in misljensko revolucijo sodelovati pri socialnem in političnem osvoboditvi. Hoče stvariti razumne življenjske zakone. Izhodišče S. M. je ljudska sreča. Ako hočemo biti srečni, si moramo osvojiti pot k sreči. In vse nesrečnike privedi do tega, da se ne bodo vdajali v svojo nesrečno usodo, ampak da se jih prepriča, da bi bili lahko srečni vsi. Da pa nas bodo razumeli, jih moramo izobraziti, učiti, odpreti jim oči.

S pomočjo izobrazbe k svobodi in srečnemu življenju. Boj za osvoboditve je sedaj glavna naloga moderne družbe. Kdor hoče biti koristen član človeškega rodu, se mora udeleževati tega boja po svoji moči, to je njegova moralna, človekoljubna dolžnost.

Boj za svobodo je glavna naloga vsega človeštva, toraj tudi posameznih narodov in njih pripadnikov. In to je predvsem tudi naša naloga, kot sinov zatiranega, suženjskega slovenskega naroda. Mi v prvi vrsti se moramo udeleževati tega boja za svobodo, ki pri nese tudi našemu nesrečnemu narodu srečno bodočnost. Naša dolžnost je, da se borimo za osvoboditve svojega naroda. S tem se borimo za srečo človeštva sploh in to naloga nam nalaga človekoljubje. Moramo izobraziti predvsem sebe, da bomo potem lahko izobraževali narod, da bo umeval sedanje bedo, da mu bodo sadovi ljudske kulture tudi koristili.

Tudi pri nas dela S. M. pot duševni svobodi in pripravljaja predvsem misljensko revolucijo. Hoče pa iti roko v roki z vsemi tistimi, ki delujejo na polju socialnega in političnega osvobodjevanja.

Sedanja naloga S. M. pri nas je še bolj negativna. Borimo se in se bomo še bolj borili proti katoliški cerkvi, ki je zaščitnica vsakega nasilja, poslušna služkinja vsakega absolutizma. Hočemo delovati z vsemi močmi na njeno uničenje, kot družabnemu razvoju in

napredku skrajno škodljive institucije. Cerkveni nazori so se razvijali do XII. stoletja. Moderne življenjske razmere pa ne temelje na idejah od XIV.—XV. stoletja. Radi tega boj je neizogiben.

Zato pa, ako hočemo, da bo tudi naše ljudstvo dospelo k pravi kulturi, lepši bodočnosti, svobodi, sreči, mu moramo z izobrazbo vzeti vero. Vreda dandanes ni več kulturni faktor. Ako pustimo namreč ljudstvu njegovo vero, izročamo ga s tem na milost in nemilost klerikalizmu. Zato pa mora neveda razgledati korenine, iz katerih pohaja vera našega ljudstva. Ljudstvu moramo odpreti oči, da bo spoznalo ničevost in smešnost nebeskih utopij in znalo prav ceniti pozemeljsko življenje. Hočemo delovati s prosveto, vzgojo, vedo. Prava izobrazba se more izvršiti le na podlagi skepse. Zato pa moramo najpriprostejšim ljudem vzbujati verske dvome, ker ti vodijo k napredku in kulturi, v čemur nam jasno govori zgodovina, učiteljica človeškega rodu. Izobrazba bo vzela ljudem škodljivo vero, dala pa jim bo zlahtnejši čut.

Ljudje bodo spoznali, da neveda ni nič hudega, ampak nekaj dobrega in zelo koristnega. Naš narod veruje še vedno v božjo pomoč in je vdan slepi pokorščini. Naučimo ga, da bo veroval v sebe, da se bo zanašal na sebe, da se bo otrese pokorščine, da se ne bo več plazil po kolenih in se pripogibal do tal, ampak da bo samozavesten, da ne bo več prosil, ampak glasno zahteval.

Budimo v narodu nezadovoljnost z vsem obstoječim. Nezadovoljnost rodi napredek. Revolucijonirajmo mišljenje mas. Mišljenska revolucija se mora pri nas temeljito izvesti, ker ona provzroči splošni preporod, ko napoči tudi pri nas veliki dan svobode. Hočemo narediti naš narod moderen, napreden, svobodomiseln. Zato pa poderimo vse staro in zidajmo novo. Zlomiti moramo suženstvo in vstavljati srečo.

To so naloge S. M., za katere hočemo delovati z vsemi silami.

Ako se ozremo na poslednji dve gibanji za svobodo: francosko revolucijo in l. 1848, vidimo, da nista vzbudili v našem narodu skoro nikakega odmeva, ali pa čisto neznanega. Pripravlja pa se nov velik preporod; hitrih korakov se bliža. Ne zamudimo časa, delajmo da nas velika doba ne najde nepripravljenih. Veliko truda, mnogo dela nas čaka. Zato si je treba delo razdeliti. Oprimimo se dela z vstrajnostjo in ljubeznijo. Učimo se, izobražujemo se, pripravljamo se, da bomo mogli res kaj koristnega narediti za narod. Čas zahteva resnih ljudi, ljudi dobre volje. Moramo predvsem odstraniti hinavstvo in laž naših koruptnih razmer. Zato pa mora biti naša lastna življenska praksa jasen odsev naših principov. Nihče med nami ne sme delati razlike med teorijo in prakso, ampak vsak naj dela tako, kot mu narekujejo njegove misli, njegove ideje. Ljudje dvojnega obraza ne bodo imeli prostora v našem krogu.

Ustanoviti si toraj hočemo: Krajevno skupino slovenske sekcije S. M. v Pragi. Ta je neodvisna v svojem delokrogu od sekcije, ki je zopet država v državi z ozirom na mednarodno organizacijo S. M.

V krajevnih skupinah se neka-ko tesneje združujejo nasprotniki reakcije dotičnega kraja ali okrožja. Shajajo se v zmislu par. 2. zb. z dne 15. novembra 1867, kot bi bile te politične organizacije, kar pa naše organizacije odločno niso, ampak je le njihov zunanja oblika podobna imenovanim. Svobodomiselnja združenja zasledujejo čisto kulturne cilje in organizirajo ljudi, ki v svojih idejah harmonirajo.

Član naše skupine je lahko vsak svobodomislec. Letni prispevek na osrednji odbor za propagačni fond je K 1.20.

Kdor se prikladi in plača je, član in dobi v potrdilo legitimacijo. Mislim, da je najbolje, da se tisti člani, ki so nocoj pristopili, pomenijo in določijo čas prihodnjega sestanka, na katerem se bo izvolil odbor in se določilo vse potrebne naloge.

Glede krajevne skupine pa se mi zdi umestno pripomniti tista navodila. Shajali naj bi se člani krajevne skupine vsakih 14 dni. Vsakikrat naj bi se vršilo delovanje, in sicer v prvi vrsti v najdalje na 4. stranu.

POZOR!

Mogoče kdo misli, da v Chicagu ni dobili takega mesa kot v stari domovini. Ampak to je zmotno!

Pri meni se dobi: domače klobase, domače suho meso, žive kokoši, čiste kokoši in meso vse vrste. Cene najnižje, blago najbolje.

MIHAEL LACKOVIČ, 376 W. 18th St., Chicago.

Slovenecem in Hrvatoma!

namenjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k spa. daji v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledajte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & Co.
UNION CLOTHIERS—TAILORS
598-600 BLUE ISLAND AVE.

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena, z najboljšimi pijačami, unij-skimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojaki vedno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

Stori zdaj.

Zakaj bi ne dali svojim prijateljem za božič lepe fotografije. Zdaj je čas, da si jo preskrbite.

Wilke

je izkušen fotograf,

kteri vas želi videti. Zdaj je prilika, da daste svojim prijateljem in sorodnikom lepo darilo za majhno ceno.

391-393 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Slovinci Pozor!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške — za delavnik i praznik, tedaj se oglašite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

JURAJ MAMEK, 581 Center Avenue, blizu 18. ul., Chicago

ZEMANOVO "GRENKO VINO",

je najboljšo zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim želodca, črev in ledvice, čisti kri in jetra. NEPRESEGLJIV LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE.

Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.

ZEMANOVA "TATRA",

želodečni grenček. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatranskega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo želodčeve in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma.

Dobiti v vseh slovanskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu teh najboljših zdravil.

Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.

B. ZEMAN, 777 Alport Street, Chicago, Ill.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

62-84 Fisk St. Tel. Canal 1405

DR. F. J. PATERA

Ordinuje: na severozah. voglu

ASHLAND IN MILWAUKEE AVE. od 12. do 3. ure popol.; od 7. do 8. ure zvečer v ponedeljkih, torkih, četkih in petkih. Telefon Canal 180.

JUNGLE

(Copyright, 1905, 1906, by Upton Sinclair.)

Angleški pisatelj Upton
Sinclair. Z avtorjevim
dovoljenjem prevaja
Ivan Kaker.

(Nadaljevanje)

Jurgis je dragoceno pismo oddal. Čuvaj pri vratih je bil čemerikav človek in ga je spraševal vse mogoče stvari, toda Jurgis je ostal pri tem, da o ničemer ni vedel; in ker je bilo pismo iz previdnosti zapечатeno, ni kazalo čuvaju drugega, nego oddati ga na osebo, na katero je bilo naslovljeno. Sel se je vrnil in naznanil, da naj Jurgis čaka; stopil je torej skozi vrata in morda se mu sree ni topilo v isti blaženosti, v kakoršni bi se moralo pri pogledu na manj srečne, ki so poželjivo gledali za njim.

Velike tvornice so začele delovati — zasilal si mogočno vrvenje in ropotanje, glušče, škripanje in gromče nabijanje. Polagoma se je zdanilo; prikazala so se nebotična, razškopljena zakajena poslopja, dolge vrste skladišč in kolnie, male železniške proge, ki so se cepile na vse strani, obhojeno, sivó žlindro pod nogami in morje valečega se črnega dima v zraku. Ob eni strani je tekla železna cesta s kakimi dvanajsterimi progami; ob drugi strani pa je ležalo jezero, kjer so pristajali parniki, da sprejmejo naklad.

Jurgis je imel čas, da se ozre naokrog in o vsem premišlja, kajti trajalo je dve uri, predno so ga spustili in naprej. Krenil je v pisarno, kjer ga je izprašal neki paznik. Nadpaznik je zaposlen, je rekel toda poskusiti hoče, da zagotovi Jurgisu delo. Ali je kdaj že delal v kaki jeklarni? Pripravljen pa je, da sprejme vsako delo? Torej hočeta iti in poizvedovati.

Šla sta naokrog, in videnle so se take čudne reči, da je Jurgis same oseplosti kar zija. Lomil si je glavo z ugibanjem, bo se li pač mogoče kdaj privaditi na to, da bi delal v takem kraju, kjer se je treslo ozračje od grmčega bobnenja in so parne piščalke od vseh strani hkratu dajale svarilna znamenja; kjer so proti njemu drvele male lokomotive in švigale mimo njega kipeče, sikajoče, ognjenobe kovinske mase ter mu jemale vid goreče iskre in mu palil obraz. Možeje v teh delavnicah so bili vsi od saj začerneli, udrtih oči in shujšani; delali so z mrzlično historjo, skakali sem in tja in bili v svoje delo tako zatopljeni, da se še za trenotek niso drugam ozrli. Jurgis se je stisnil k svojem vodniku, kakor se stisne prestrašen otrok k svoji materi, in dočim je paznik klical enega delovodjo za drugim in vsakega uprašal, potrebuje-li še enega moža, se je Jurgis le strme vkraj oziral in se ni mogel dovolj načuditi.

Došla sta k bessemerskim plavžem, kjer so se izdelovale jeklene plošče, v obokan prostor, velik kakor kaka večja cerkev. Jurgis je stal zadaj in na drugem koncu spredaj je opazil tri velikanske kotle, dovolj velike, da bi se v njih kuhala peklena godlja za vse rogače podzemeljskega kraljestva; napolnjeni so bili z nečim belim, bleščočim, ki je vrvele, brizgalo in rjavelo, kakor bi divjal najhujši vihar; moral si kričati na ves glas, da se te je slišalo. Goreča kovinska tekočina je brizgala iz teh kotlov in se spodaj na tleh razlajetala kakor bomba na vse strani; in tukaj so delali možje, ki so opravliali svoj posel navidezno tako neskrbno in brezbrizno, da je Jurgisu kar sapa zastajala. Potem je zadonela piščalka, in v ospredju je smuknila mala lokomotiva z nekim tovorom, ki je zdrknil v pripravljeno posodo; in zopet je zadonela druga piščalka, in zdrdral je drug vlak zadaj h kotlom; in kar naenkrat, brez najmanjšega svarilnega znamenja, se je eden od ogromnih kotlov zamajal, nagnil in izbruhnil dolg, sikajoč, tuleč ognjen trak. Jurgis je prestrašen odskočil, kajti mislil je, da se je pripetila nesreča; kmalu potem pa je telebnil doli bel ognjen steber, žareč ko solnce, šumeč kakor orjaško drevo v gozdu, ki se posekano zvali na tla. Skakajoč potok isker se je podil skozi vse poslopje, preplaval vse in vse zagrnil v temo, in potem je Jurgis gledal skozi prste svoje roke in videl, da je tekla iz kotla kaskada živega, skakajočega ognja, masa nadzemske beline, ki je slepila oko. Beložareče mavrice so se spenjale zgoraj, višnjeve, rudeče in rumene luči so plesale okrog; toda tekočina sama je bila bela, neizrekljivo bela! Kipela je iz dežele čudes, ta reka življenja; in duša je vzkipela pri pogledu na njo in odhitela na njej hitro in nevzdržema nazaj v one daljne kraje, kjer prebiva lepota in grozota. Potem je omahnil veliki kotel spet v svoje prejšnje lego nazaj, in Jurgis se je oddihnil olajšano, ko je videl, da ni nikdo ponesrečil; nato sta odšla z vodnikom ven v solneno svetlobo.

Prišla sta k topilnicam in skozi valjarnico, v katerih so se metali jekleni drogovci sempatja in se rezali kakor sir. Povsod naokrog in do stropa so brenčeli orjaški stroji, vrtila se orjaška koleca, grmeli orjaški tolkači; premična dvigala so škripala in stokala visoko zgoraj, stegala doli železne roke in grabila železni plen, — zdelo se ti je, da si v središču zemeljske krogelje, kjer se v krogu vrti vsa svetovna masinerija.

Čez nekaj časa dospeta na okraj, kjer so se izdelovale jeklene tračnice; Jurgis je zasilal hripavo tuljenje za sabo in skočil s pota vozičku, na katerem je ležala beložareča kovinska gruda v velikosti moža. Nakrat je nekaj zahreščalo, voz se je ustavil, in kovinska gruda je zdrčala na neko gibljivo ploščnato tvorilo, kjer so jo zgrabili jekleni prsti in roke, ki so jo s sunki in udarci spravili v pravo lego in jo potisnili pod velikanske valjarje. Potem se je prikazla na nasprotni strani, in zopet je nastalo treskanje in ropotanje, potem pa se je prekucnila po vsej svoji dolžini, in zopet so jo roke zgrabile in porinile pod drug valjar. Tako je klopotala z gluščim hruščem sempatja in postajala vedno tanjša, ploščatejša in daljša. Kovinska gruda se je gibala kakor živo bitje; ni se sicer rada udeleževala te divje gonje, i nahajala se je v železnih rokah osade, opotekala se je naprej, in njeno vreščanje, klopotanje in zdrgetavanje se je zdelo kakor silen protest. Za nekaj časa je postala dolga in tanka, kakor velika rundeča kača, ki je ubežala iz vie; in ko je zdaj šinila pod valjarje, bi človek prisegel, da je živa, — motala in vila se je, telo njemu pa se je zvijalo in drgetalo, kakor bi se hotelo zdaj pa zdaj raztrgati. Umirila se je šele potem, ko se je ohladila in postala črna, — in potem jo je bilo treba le še prerezati in zravnati, da je bila porabna za železnico.

Na koncu tega romanja se je ponudila Jurgisu zaželjena prilika. Tračnice so morali možje z vzdigačami naprej odpravljati, in tukaj bi mogel predelavalec rabiti še enega moža. Slekli so torej suknjo in brez odloga prijel za delo.

Rabil je vsak dan dve uri, da je prišel do jeklarn, in to ga je stalo na teden dolar dvajset centov. Ker se mu je to zdelo za dalj časa nemogoče, zvil je svojo posteljno opravo in jo odnesel sabo; eden njegovih tovarišev ga je peljal v nek poljski stan, kjer je smel za deset centov prespati noč na tleh. Opoludne je kosil po gostilnah, in v soboto večer se je vračal domov — s posteljno opravo in z vsem — in prinašal večji del zaslužka svoji družini. Elzbieta se je pritoževala čez to uredbno, kajti bala se je, da bi se na ta način sčasoma privadil brez njih živeti, in enkrat na teden videti svojega otroka, tudi ni bilo zanj dovolj; toda za zdaj enkrat se ni dalo pomagati. V jeklarnah ni bilo dela za ženske, in Marija je postala sedaj apert sposobna za delo in čakala je dan na dan, da dobi v klavnicah posel.

(Nadaljevanje.)

NAROČNIKOM.

Kadar se preselite, je potrebno, da naznanite poleg novega naslova tudi stari naslov.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopise. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

KAJ HOČEMO?

Nadaljevanje s 3. strani.

važnejših vprašanjih svobodomselnega gibanja. Tudi voditelji češke in nemške sekcije so obljubili, da nam bi predavali. Večina itak razume češko. Kdor pa se ne, se bo pa naučil. Sploh ne zamudimo tu v Pragi prilike, nabirati si sadov izobrazbe. Udeležujmo se intenzivnega duševnega življenja, ki vlada v Pragi. Hodimo tudi na prireditve čeških in nemških krajevskih skupin v Pragi. Tu smo vedno dobro došli gostje.

Mislím, da bodo i v naši skupini češki in nemški svobodomisleci istotako dobro došli gostje in da jim bo v eventuelni debati svobodno izgovoriti v svoji materinščini. Brate Jugoslovane pa še posebno vabimo v svoj krog.

S predavanji, debatami, razmotrivanji in prijateljskimi pogovori se bomo med seboj izobraževali. Tu v Pragi se lahko svobodno razvijamo. Slana, ki je padla na našo domovino, nas ne sme zamoriti.

Kadar pe gremo domov, bomo še bolj intenzivno delovali za S. M. Smo mladi in z mladostnim ognjem bomo širili svobodomiselne ideje med mladino. Staro generacijo pustimo spati dalje, saj bo kmalu brezpomembna. Sicer bi pa itak ne razumela naših idej in ciljev.

Čutimo v sebi dovolj sile in moči. Zato pa hočemo delovati vztrajno, neustrašeno, brezobzirno. Mi ne poznamo kompromisov, ampak le boj. Delajmo, in tudi na Slovenskem bo postala S. M. javna moč prve vrste, ki bo uklonila tilnik reakcije. Naša akcija je šele v pričetku in ne moremo slaviti že zunaj kot n. pr. francoski svobodomisleci. Zato pa se hočemo tembolj bojevati. Dan zmage za S. M. — dan svobode za slovenski narod mora priti in ni več daleč.

HARMONIJA.

"Harmonija", tako piše "Rdeči Prapor" v rubriki "Domače stvari" imenuje dr. Ivan Tavčar kapitulacijo liberalne stranke pred klerikalizmom in "modus vivendi" pravi kravji kupčiji, po kateri naj liberalci in klerikaleci brez boja razdele mandate za kranjski deželni zbor. Dr. Tavčar zna pisati; s svojim zadnjim člankom v "Narodu" bi menda rad dokazal, da zna tudi žonglirati. Ampak čarovniške umetnosti se posrečijo samo pred občinstvom, ki ne zna gledati. Kdor ne čita v člankih samo besed, ampak tudi smisel, se prepriča na prvi pogled, da je dr. Tavčar zašel med zofiste, a preslepiti se ne bo dal.

Glavni urednik "Slov. Naroda" bi rad sugeriral pristajem liberalne stranke, ki se le še nekoliko upirajo vladi kadilnice, da ne gre pri glasovitem "zblizanju" za nič drugega, kakor za dostojen ton v časopisju. Če bi bilo to resnično, bi bil pač naš list prvi, ki bi pozdravil tako kulturno spremembo in častiti gospod dr. Tavčar, ki je včasih pazno čital naše glasilo, se morda še spominja, da je v časih najhujših žurnalističnih surovosti "Rdeči Prapor" edini, ki je — žal z glasom upijočega v pučavi — pridigal iztreženje in olikanost. Ampak dr. Tavčar pač ve, da na "zblizanih" sejah v Ljudski posojilnici ne razpravljajo o čemu časopisja, temveč, da kujejo tam povsem druge osnove. Iz "Slovenskega Naroda" ni izginil tisti zares gnusni ton, ki je sramotil slovensko žurnalistično sploh, ampak tudi ves boj proti klerikalizmu. Zaman pripoveduje dr. Tavčar, da si vsaka stranka ohrani svojega načela. Namen političnih načel menda ni, da se shranijo v spiritus, ampak boj za zmago! In liberalnoklerikalna boja ni več, odkar je Hribar premagel Tavčarja in je stari protiklerikalni gromovnik šel v Kanoso.

Z besedami "harmonija", modus vivendi" itd. skuša dr. Tavčar vtajiti kompromis. A v svojem članku predlaga prav dr. Tavčar — kompromis! Liberalci prepustite v deželnozborskih volitvah vse mandate na deželi klerikalcem brez boja, klerikaleci pa prav tako mandate v Ljubljani. Če to ni kompromis, kaj pa naj bo?

Skoraj tragično je, kako v "Slovenskem Narodu" dr. Tavčar žali in obsoja — drja. Tavčarja! Mogočno "falango" vseh slovenskih poslancev na Dunaju zagovarja tisti dr. Tavčar, ki je prvi raz-

bil tako "falango" in z vso umetnostjo svojega peresa dokazoval, da je za uspešno obrambo narodnih interesov en klub čisto nepotreben in da je ločitev po političnih načelih celo bolj koristna za narodna vprašanja. Ako je bil dr. Tavčar slab politik in slab narodnjak takrat, ko je bil izvoljen za državnozborskega poslanca, ali je tak sedaj?

Čudna je sploh najnovejša Tavčarjeva logika! Naenkrat je vse dobro, lepo, zlahkino in koristno, kar je sam z vso vehemenco pobijal trideset let. Kaj, če bi si le nekoliko osvežil spomin? ...

Bilo je leta 1905. Klerikaleci so mu razbili shod, ki ga je bil sklical v "Mestni dom". Na to so mu dali socialni demokratje priliko, govoriti na shodu, ki so ga sami sklicali na tedanjem Hafnerjevem vrtu. Z mogočnim akcentom je takrat izrazil svoj Confiteor: "Odkar mislim samostalno, sem smatral klerikalizem za največjo nevarnost slovenskega naroda". Leta 1908 mu je "harmonija" s te največje nevarnosti politični ideal ... Ko so imeli klerikaleci svoj zadnji "katoliški" shod v Ljubljani, je dr. Tavčar govoril na protikatoliškem shodu v "Narodnem domu", na katerem je vihrala rdeča zastava. Če bi dr. Tavčar prečital tedanji svoj govor, bi mu morda postalo vroče. Vprašanje je le, če zaradi tedanjih, ali zaradi sedanjih njegovih besed ... La ni in še letos je Tavčarjev list ožigal vsak volilni sporazum s klerikaleci kot smrtni greb, zdaj ga priporoča sam. Nešetokrat je dr. Tavčar označeval klerikalece za latinizatorje, letoš se jezi, če kdo klerikalno stranko imenuje rimsko.

Dr. Tavčar je premagal samega sebe. In plod te zmage se imenuje — harmonija.

Listu v podporo.

John Dejak, Cleveland, O. 50c.
Slov. soc. klub "Zmaga," Cumberland, Yyo., \$4.60.

Anton Budna, Gebo, Wyo. 25c.

Javna objava.

Ker smo se odločili razprodati vse zimске suknje (površnike), ktere imamo v skladišču, še pred Božičem, znižali smo znatno cene istim. Kdor torej želi po ceni priti do zimске suknje, naj gre čim prej v

Jurij Mamek-ovo

trgovino za obleke.
581 So. Centre ave. blizo
18. ceste, Chicago.

VINO V STARIH ČASIH.

Že od pamtikeva rabijo ljudje vino kot zdravilo proti telesni slabosti; telesni pomanjkljivosti in neprebavnosti. Newyorški slikar E. V. Nadherny je izdelal izvrstno sliko, ktera pokazuje mlado dvojico na domu starodavnega grškega zdravnika. To sliko je kupil Jos. Triner, izdelovalec ameriškega, zdravnega, grenkega vina, in perfektna reprodukcija iste se nahaja na njegovem stenskem koledarju za leto 1909. En iztis tega koledarja se pošle vsakemu, kdor pošle 10 centov v znakah. Jos. Triner, 616—622 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unike smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

564 SO. CENTER AVE., CHICAGO

Slovenski

krojač

Izdelujem nove moške obleke po najnovejši modi in poravljam stare po najnižjih cenah.

Cenjenim rojakom v Chicagi se priporočam v obilni obisk.

Gabriel Vouk,

624 So. Center Ave., cor. 19th St.
CHICAGO, ILL.

Pozor Rojaki!

Gotovo pomoč v bolezni zadobite, ako se obrnete na Dr. R. Mielke-ja, vrhovnega zdravnika najstarejšega in najzanesljivejšega zdravniškega zavoda za Slovence v Ameriki:

THE COLLINS N. Y. MED. INSTITUT

On ima nad 40 letno prakso v zdravljenju vseh bolezni ter EDINI ZAMORE JAMIČTI za popolno ozdravljenje vsake notranje ali zunanje bolezni, pa naj bode ista akutna ali zastarela (kronična), kakor:

bolezni na pljučah, prsih, želodcu, črevah, jetrah, bolezni mehuru, vse bolezni v trebušni votlini, — potem v nosu, glavi in grlu, nervoznost, živčne bolezni, bolezni srca, katar, prehlad, težko dihanje, bronhialni, prsni in pljučni kašelj, bljuvanje krvi, nepravilno prebavo, neuralgio, reumatizem, giht, trganje in bolečine po udih, zlato žilo, grizo, otekline, vodenico, padavico ali božjast, nemočnost v spolnem občevanju, polucijo, posledice onanije, šumenje v ošesih in tokiz ušes gluhost, izpadanje las, mazulje, srbečino, lišaje, hraste in rane, vse bolezni na notranjih ženskih ustrojih, glavobol, neredno mesečno čiščenje, belitok, padanje matrice, neplodovitost i. t. d.

On edini na posebni modernni način hitro in zanesljivo ozdravi jetiko in sifilis, kakor tudi vsako tajno spolno bolezn moža in žene.

Zdravljenje spolnih bolezni ostane tajno. —

ZATORAJ ROJAKI! Ako ste bolni ali slabi

ter Vam je treba zdravniške pomoči, ne odlašajte z zdravljenjem in ne obračajte se na zdravnike in zdravniške zavode, katerih delovanja ne poznate, ker tako brez koristi trošite težko prisluženi denar, temveč natančno opišite Vašo bolezen v svojem materinem jeziku in pri tem naznanite koliko časa traja, kako je nastopila in vse podrobnosti ter pismo naslovite na spodaj označeni naslov, potem smete mirne duše biti prepričani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja. — Ako pa Vam bolezen ni znana, pišite po obširno knjigo ZDRAVJE, katero dobite ZASTONJ, ako pismu priložite nekoliko poštnih znamk za poštnino.

Vsa pisma naslavljajte točno na sledeči naslov:

THE

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE

140 WEST 34th ST., NEW YORK N. Y.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 8—11 predpoldne
in od 6—9 zvečer.

885 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Hermankovi praški

so najboljšje zdravilo za glavobol
in neuralgijo.

Ustavijo bolečine v 15 minutah.
Cena 25 centov.

J. C. HERMANEK, lekarnik,
585 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Fino Opremljena Gostilna

z najboljšimi pijačami kakor z Atlas in Pilzen pivom, vinom in raznovrstnimi likerji, dalje s smodkami in protim "lunchom".
Zastopstvo najboljših parobrodskih črt; prodaja parobrodskih listkov in pošiljanje denarja v staro domovino.
Postrežba točna in solidna.

Mohor Mladič

Novi prostor:

583 So. Centre Ave.
vogel 18th St. Chicago, Ill.

M. Lacković in Fr. Smetko

378 West 18th St., Chicago
MODERNO OPREMLJENA SLOVENSKA TRGOVINA Z JESTVINAMI (GROCEPLJA.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd., sploh vsakovrstno domače in prekomorsko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj.

Na zahtevo razvažam blago tud na dom, za kar nič ne računim.

Joseph Kratky,

575 W. 17th St., Chicago, Ill.
Izdelovalec najfinjših cigar vsake vrste.

Na debelo in drobno.

Valentin Potise

GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle.
Toči vse, gostilni podrejene pijače in priporoča rojakom za obilen obisk.
Postrežba točna in solidna.

Pozor Rojaki Slovenci!

Prevzel sem na novo opremljeno
stilno "TRIGLAV" od brata Mohorja.

Točim sveže pivo, domače vino
druge raznovrstne pijače, na razlagi imam moderno kegljišče in po
jočim vedno pripravljeno prenočišče.
Postrežba točna in solidna.
Poročam se za obili obisk.

John Mladič,

617 So. Centre Av., Chicago, Ill.

KUPUJTE PRI

Albert Lurie Co.

567-69-71-73 Blue Island Av.
CHICAGO, ILL.

Velika trgovina z me

šanim blagom.

Zmerne cene vsak dan

SVOJO FINO OPRAVLJENO

unijsko

BRIVNICO

priporočam vsem bratom Slovincem

JOHN HORVA

610 Centre Ave., Chicago, Ill.

Slovenski in hrvatski časniki na

polag.

Importiran starokra

ski tobak vsake vrste

Za cigarete, pipe in žveč

Importirane cigare in cigarete.

Vse pristno in po zmernih cen

Vac. Kroupa

479 W. 18th St. Chicago, Ill.